

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837

ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΜΗΜΑ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ

5'

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ
ΣΥΜΠΟΣΙΟ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ
ΤΕΧΝΗΣ

9 - 11 Οκτωβρίου 2020

Το Συμπόσιο θα διεξαχθεί διαδικτυακά

Πληροφορίες στην ιστοσελίδα του

Τμήματος Θεολογίας

www.theol.uoa.gr

Τιμητική Επιτροπή

Μακαριώτατος Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και Πάσης Ελλάδος
κ.κ. Ιερώνυμος Β΄,
Ομότιμος Καθηγητής κ. Εμμανουήλ Κωνσταντινίδης,
Ομότιμος Καθηγητής κ. Ευθύμιος Τσιγαρίδας
και Ομότιμη Καθηγήτρια κ. Μάρω Καρδαμίτση-Αδάμη.

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ

Το Τμήμα Θεολογίας της Θεολογικής Σχολής
του Εθνικού και Καποδιστριακού
Πανεπιστημίου Αθηνών
έχει την ιδιαίτερη χαρά και την εξαιρετική τιμή
να Σας προσκαλέσει στο 5^ο Επιστημονικό Συμπόσιο
Νεοελληνικής Εκκλησιαστικής Τέχνης,
που διοργανώνει, με την συνεργασία
του Τμήματος Αρχιτεκτόνων-Μηχανικών
του Πανεπιστημίου Πατρών
και ειδικών επιστημόνων-Καθηγητών
και άλλων Πανεπιστημιακών Τμημάτων
στην Αθήνα, την Παρασκευή 9, το Σάββατο 10
και την Κυριακή 11 Οκτωβρίου 2020.

Το Συμπόσιο θα διεξαχθεί διαδικτυακά
Πληροφορίες στην ιστοσελίδα
του Τμήματος Θεολογίας
www.theol.uoa.gr

Υπό την αιγίδα
της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος

Οργανωτική - Επιστημονική Επιτροπή

Ιωάννα Στουφή-Πουλημένου
Καθηγήτρια, Πρόεδρος
του Τμήματος Θεολογίας της Θεολογικής Σχολής ΕΚΠΑ

Θωμάς Ιωαννίδης
Καθηγητής του Τμήματος Θεολογίας
της Θεολογικής Σχολής ΕΚΠΑ

Γεώργιος Κόρδης
τ. Επίκ. Καθηγητής του Τμήματος Θεολογίας
της Θεολογικής Σχολής ΕΚΠΑ

Σταύρος Μαμαλούκος,
Αναπλ. Καθηγητής του Τμήματος
Αρχιτεκτόνων - Μηχανικών του Πανεπιστημίου Πατρών

Δημήτριος Παυλόπουλος
Αναπλ. Καθηγητής και Πρόεδρος του Τμήματος
Ιστορίας και Αρχαιολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής ΕΚΠΑ

Ιωάννης Φριλίγκος, Δρ. Θεολογίας

Γραμματειακή υποστήριξη:
π. Μιχαήλ Σταθάκης
Μαρία Βάββα
Μιχάλης Ασφενταγιάκης

Τεχνική υποστήριξη:
Δημήτριος Αλεξόπουλος
(demetriosal@uoa.gr)

Χορηγοί

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Θεολογική Σχολή -Τμήμα Θεολογίας
Ιερά Μητρόπολις Γλυφάδος
Ιερά Μητρόπολις Ηλείας
Ιερά Μητρόπολις Ν. Ιωνίας
Ιερά Μητρόπολις Μεσσηνίας
Ιερός Ναός Αγίου Γεωργίου Ν. Ψυχικού
ΑΙΓΕΑΣ ΑΜΚΕ Πολιτιστικού και Κοινωνικού έργου

Παρασκευή 9 Οκτωβρίου

09.00'-09.30' Έναρξη Συμποσίου
Χαιρετισμοί

Α' Συνεδρία
Θέμα: Ναοδομία (19ος αι.)

Προεδρείο: Μάρω Καρδαμίτση-Αδάμη, Εμμανουήλ Κωνσταντινίδης

09.30'-09.45' Μιχαήλ Γ. Παπαβαρνάβας - Σωτήριος Αν. Παράσχου
Η αρχιτεκτονική του καθολικού της Μονής Κοιμήσεως της Θεοτόκου Αμπελακιώτισσας Ναυπακτίας.

09.45'-10.00' Αφροδίτη Πασαλή
Το καθολικό της Μονής του Αγίου Ιωάννου του Θεολόγου στη Μελίβοια Αγίας Λάρισας.

10.00'-10.15' Κωνσταντίνος Γ. Πιστόλης
Το καθολικό της Μονής Κανάλων στην Καρυά Ελασσώνας.

10.15'-10.30' Δήμητρα Βλαχάβα
Ο ναός Κοιμήσεως της Θεοτόκου στην Κρανιά Πετρίλου στην Ανατολική Αργιθέα (Παναγία Πετριλιώτισσα).

10.30'-10.45' Ιωάννης Χ. Καρυδάς
Η ηπειρωτική και λευκαδίτικη εκκλησιαστική τέχνη σε βασιλικές της Αιτωλοακαρνανίας: Η περίπτωση της τρίκλιτης βασιλικής του Αγίου Νικολάου Αστακού Ακαρνανίας.

10.45'-11.00' π. Ηλίας Καραλής
Η διαμόρφωση του διακοσμητικού στην εκκλησιαστική αρχιτεκτονική των Επτανήσων. Μεταξύ λειτουργικής χρήσης και λαϊκής θρησκευτικότητας.

11.00'-11.20' Συζήτηση

11.20'-11.35' Διάλειμμα

Β' Συνεδρία
Θέμα: Ζωγραφική (19ος αι.)

Προεδρείο: Ευθύμιος Τσιγαρίδας, Ευαγγελία Γεωργιτσγιάννη

11.35'-11.50' Tudor Dinu
Οι απεικονίσεις κληρικών στις εκκλησίες της Βλαχίας κατά το πρώτο μισό του 19ου αιώνα.

11.50'-12.05' Ahilino Palushi
A reflection on the activity of the Dardha region painters in Albania, and their artistic output from mid-19th century to the mid-20th century.

12.05'-12.20' Μαγδαληνή Παρχαρίδου
Δεβρελήδες ζωγράφοι στον ναό του Αγίου Αθανασίου στον Τρίλοφο Θεσσαλονίκης.

12.20'-12.35' Μαρζα Τσιάπαλη - Αθηνά Τοκμακίδου
Διακοσμημένα ταβάνια από μεταβυζαντινούς ναούς στον νομό Θεσσαλονίκης.

12.35'-12.50' Αλέξανδρος Παπαδόπουλος
Ζωγράφοι του 19ου αιώνα από την Αδριανούπολη. Μια πρώτη προσέγγιση.

12.50'-13.05' Βαρβάρα Ν. Παπαδοπούλου - Ιωάννης Λιούγκος
Δημήτριος Παπαδιαμάντης και Αθανάσιος Καραντζούλας. Δύο ζωγράφοι του 19ου αιώνα στην Ήπειρο (Άρτα και Πρέβεζα).

13.05'-13.20' Γεωργία Γράκου
Οι οθωμανικές επιδράσεις στην «μετα-βυζαντινή» και στη νεοελληνική εκκλησιαστική ζωγραφική (18ος-19ος αι.).

13.20'-13.35' Γιάννα Ζάρρα
Η χριστιανική εικόνα του 19ου αι. ως τόπος διαπολιτισμικών συναντήσεων: Η περίπτωση ενός συνόλου αγιογραφικών έργων από τον ναό της Αγίας Μαρίας Ιωαννίνων.

13.35'-13.50' Νικόλαος Μπρονόβας
Οι επίγονοι του Διονυσίου εκ Φουρνά στο Άγιον Όρος (18ος-19ος αιώνας).

13.50'-14.10' Συζήτηση

14.10'-15.00' Διάλειμμα

Γ' Συνεδρία

Θέμα: Γλυπτική - Μικροτεχνία (19ος-20ός αι.)

Προεδρείο: Γιάννης Ρηγόπουλος, Δημήτρης Παυλόπουλος

- 15.00'-15.15' Ευαγγελία Γεωργιτσιογιάννη - Αναστασία-Ελένη Σοφή
Τα Ταφικά Μνημεία του Κοιμητηρίου του Πόρου Τροιζηνίας.
- 15.15'-15.30' π. Σπυρίδων Κωνσταντίνος
Η περίπτωση των «μαρμάρινων ζητιάνων». Εξωτερικές μαρμάρινες αισθητικές στήλες για την ενίσχυση και αποπεράτωση Ιερών Ναών της Αττικής.
- 15.30'-15.45' π. Γεώργιος Πετρήσιος
Το τέμπλο του Μητροπολιτικού Ναού στο Λεωνίδιο Κυνουρίας.
- 15.45'-16.00' π. Γεώργιος Πετρήσιος
Πέντε αντιμύθια του Αγιαννίτη Πατριάρχου Ιεροσολύμων Γερασίμου Πρωτοπαπά θησαυρισμένα σε ιερούς ναούς της βόρειας Κυνουρίας.
- 16.00'-16.15' Νικόλαος Η. Πεταλωτής
Ένας άγνωστος Επιτάφιος της Μαρίας Κοκόνας του Ωρολογιά και της θυγατέρας της Γρηγορίας του 1821.
- 16.15'-16.30' Ευπραξία Γ. Δουλγκέρη - Χαρίλαος Ξ. Γουϊδής
Αγιασμού «σκεύη χάλκεα», «σκεύη αργυρά» και σκέψεις για αυτά.
- 16.30-16.50' Συζήτηση

Δ' Συνεδρία

Θέμα: Ναοδομία (19ος-20ός αι.)

Προεδρείο: Αφροδίτη Πασαλή, Σωτήρης Βογιατζής

- 16.50'-17.05' Παναγιώτης Χατζηδάκης
Μονόχωροι, καμαροσκεπείς ναοί στην Ικαρία.
- 17.05'-17.20' Θάλεια Μαντοπούλου-Παναγιωτοπούλου
Περί φεγγιτών και συντεχνιών στον ναό του Αγίου Μηνά Θεσσαλονίκης: addenda et corrigenda.
- 17.20'-17.35' Ελευθέριος Π. Περωτής
Η εκ βάθρων ανακαίνιση του μητροπολιτικού ναού Αγίου Δημητρίου Κορώνης.
- 17.35'-17.55' Συζήτηση

Σάββατο 10 Οκτωβρίου

Ε' Συνεδρία

Θέμα: Ζωγραφική (19ος-20ός αι.)

Προεδρείο: Αικατερίνη Δελλαπόρτα, Μαγδαληνή Παρχαρίδου

- 09.15'-09.30' π. Τιμόθεος Γ. Αγγελής
Η ζωή και το εικονογραφικό έργο του ζωγράφου Δημητρίου Ευαγγ. Μπενάκη (1873-1950).

09.30'-09.45' **Ελένη Πασχαλάκη**
Φορητές εικόνες από το Ανταβάλ της Καππαδοκίας στον ναό των Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης στο Ζωγράφου Χαλκιδικής.

09.45'-10.00' **π. Μιχαήλ Σταθάκης - Νικήτας Πάσσαρης**
Μια άγνωστη εικόνα του Κρητικού ζωγράφου Μιχαήλ Πολυχρονίου στον Ιερό Ναό του Αγίου Γεωργίου Νέου Ψυχικού.

10.00'-10.15' **Πατάπιος μοναχός Κausοκαλυβτής**
Άγιοι Αγιορείτες Αγιογράφοι (19ος-20ός αι.): Ανταύγειες Αωνιότητας μέσα από την προσέγγιση στο εικονογραφικό τους έργο.

10.15'-10.30' **Χριστιαλένα Ξύγκη**
Ο Ιωάννης Αθανασίου εξ Αθηνών και η δράση του στη Σαλαμίνα.

10.30'-10.45' **Νικόλαος Γραίκος**
Η εκκλησιαστική ζωγραφική στην περιοχή της Ιεράπετρας Λασιθίου από την αυτονομία της Κρήτης (1897) μέχρι τα μέσα του 20ού αι.: Οι μεταμορφώσεις των καλλιτεχνικών τάσεων και των τεχνοτροπιών.

10.45'-11.05' Συζήτηση

11.05'-11.20' Διάλειμμα

Ζ' Συνεδρία

Θέμα: **Ζωγραφική (19ος-20ός αι.)**

Προεδρείο: **Μαρίζα Τσιάπαλη, Νικόλαος Γραίκος**

11.20'-11.35' **Μιχαήλ Λαρεντζάκης-Λάσκαρις**
Ο ζωγράφος Νικόλαος Αργυρόπουλος ο Θετταλός στον Ι. Ν. Αγίου Νικολάου Χαλκίδας.

11.35'-11.50' **Σπύρος Μοσχονάς**
Η αγιογράφηση του Ιερού Καθεδρικού Ναού του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου Αλεξάνδρειας από τον Μίκη Ματσόκη (1948-1956).

11.50'-12.05' **Αμαλία Κ. Παπαϊωάννου**
Το αγιογραφικό έργο του Κωνσταντίνου Αρτέμη στον Ι. Ν. Αγίου Βασιλείου Κεραμειών Κεφαλονιάς.

12.05'-12.20' **Γεώργιος Κ. Τερμεντζόγλου**
Έξι εικόνες του Πολύκλειτου Ρέγκου στην Ιερά Μονή Αγίας Θεοδώρας Θεσσαλονίκης.

12.20'-12.40' Συζήτηση

12.40'-12.50' **Παρουσίαση του Τόμου των Πρακτικών του Ε' Επιστημονικού Συμποσίου Νεοελληνικής Εκκλησιαστικής Τέχνης**

12.50'-14.10' **Στρογγυλή Τράπεζα: Η Εκκλησιαστική Τέχνη την περίοδο της Ελληνικής Επανάστασης (1821-1830). Αφιέρωμα στα διακόσια χρόνια από την Ελληνική Επανάσταση του 1821.**

Συμμετέχουν: **Μάρω Καρδαμίτση-Αδάμη** (Η ναοδομία την περίοδο διακυβέρνησης του Ιωάννη Καποδίστρια), **Γιάννης Ρηγόπουλος** (Δημήτριος Νομικός, Ο Άγιος Χαράλαμπος με σκηνές του βίου του (1828). Επιβίωση και αναβίωση της κρητοφλαμανδικής τέχνης), **Δημήτρης Παιλούπουλος** (Σκέψεις για την εκκλησιαστική γλυπτική στα χρόνια του Αγώνα για την Ανεξαρτησία), **Νικόλαος Γραίκος** (Η εκκλησιαστική ζωγραφική στον ελλαδικό χώρο στη διάρκεια της Επανάστασης του 1821 (1821-1830): ερμηνεύοντας το επίπεδο των καλλιτεχνικών αλλαγών πριν την έλευση του Όθωνα).

Συντονίζει: **Ιωάννα Στουφής-Πουλημένου**

14.10'-15.00' Διάλειμμα

Ζ' Συνεδρία

Θέμα: **Αρχαιακές και Επιγραφικές Μαρτυρίες - Καταγραφές - Συντήρηση**

Προεδρείο: **Βαρβάρα Παπαδοπούλου, Θωμάς Ιωαννίδης**

15.00'-15.15' **π. Διονύσιος Λυκογιάννης**
Ο ναός της Αγίας Μαρίας στο Φαγιά Ζακύνθου. Αρχαιακές μαρτυρίες.

15.15'-15.30' **Larysa Levchenko**
The Foundation and Construction of Stone Greek Churches in Kherson, Odessa and Nikolaev in the Early XIX Century.

15.30'-15.45' **Alexandra Trifonova**
Τα κειμήλια του ναού του Αγίου Δημητρίου (1830) στη Φιλιπούπολη και οι ελληνικές τους επιγραφικές μαρτυρίες.

15.45'-16.00' **Ελπίδα Σαλαγιάννη - Δημήτρης Καρβελάς**
Καταγραφή των εκκλησιαστικών αντικειμένων επτά ναών της ΠΕ Πρέβεζας.

16.00'-16.15' **Κωνσταντίνος Στουπάθης**
Ιστορική αναδρομή στην τεχνική αγιογράφησης και συντήρησης των τοιχογραφιών του

Φ. Κόντογλου στο παρεκκλήσιο
του Αγίου Γεωργίου Αθηνών.

- 16.15'-16.30' **Γεώργιος Α. Μπάρμπας**
*Άγιος Νικόλαος Ρότερταμ: Η συντήρηση των
τοιχογραφιών του Παναγιώτη Τέτση και
η αποκατάσταση του εικονογραφικού
προγράμματος του τρούλου.*
- 16.30'-16.50' Συζήτηση

Κυριακή 11 Οκτωβρίου

Η' Συνεδρία

Θέμα: **Ναοδομία (19ος-20ός αι.)**

Προεδρείο: **Σταύρος Μαμαλούκος, Παναγιώτης Χατζηδάκης**

- 10.15'-10.30' **Ergün Lafli**
*Some 19th century Greek churches in small
towns of Western Asia Minor.*
- 10.30'-10.45' **Ergün Lafli**
*Archaeological remains of the 19th century
Greek churches in Izmir/Smyrna and
its close hamlets.*

- 10.45'-11.00' **Ergün Lafli - Alexander Záh**
*Ottoman Greek churches in Ayvalık/Kydoniai
and its close hamlets.*
- 11.00'-11.15' **Gülün İşıklı van Eck - Alexander van Eck - Ergün Lafli**
*The "Dutch Chapel" and "Agia Photini Greek
Church" in Izmir/Smyrna in its architectural
and crosscultural context.*
- 11.15'-11.30' **Γιώργος Ντέλλας**
*Τα Εισόδια της Θεοτόκου και η Γέννηση της
Θεοτόκου στη Σπάρτη της Πειοδίας.
Δύο παραδείγματα αιγαιοπελαγίτικης
εκκλησιαστικής αρχιτεκτονικής του 19^{ου}
αιώνα στο εσωτερικό της Μικράς Ασίας.*
- 11.30'-11.45' **Πέτρος Μ. Κουφόπουλος - Μαρίνα Μ. Μυριανθέως**
*Η αρχιτεκτονική του μετοχίου της
Μονής Σινά στο Κάιρο.*
- 11.45'-12.05' Συζήτηση
- 12.05'-12.20' Διάλειμμα

Θ' Συνεδρία

Θέμα: **Ναοδομία (19ος-20ός αι.)**

Προεδρείο: **Θάλεια Μαντοπούλου-Παναγιωτοπούλου,
Πέτρος Κουφόπουλος**

- 12.20'-12.35' **Σταύρος Β. Μαμαλούκος - Βασίλης Σ. Μαμαλούκος**
*Το κωδωνοστάσιο του ναού της Υ. Θ.
Αναφωνήτριας στο Σκουληκάδο Ζακύνθου.*
- 12.35'-12.50' **Ξένη Ν. Σίμου**
*Στοιχεία για την ναοδομία στην Πάτρα κατά τον
19^ο αιώνα μέσω της μελέτης συμβολαιογραφικών
αρχείων.*
- 12.50'-13.05' **Ιωάννης Δ. Σταυρόπουλος**
*Η αρχιτεκτονική του Ναού του Αγίου Νικολάου
Πόθιας Καλύμνου.*
- 13.05'-13.20' **Ελένη-Άννα Ξλέπα**
*Ο Αναστάσιος Ορλάνδος στον Μυστρά.
Η αποκατάσταση των ερειπίων και
η αντανάκλαση της στο αρχιτεκτονικό του έργο.*
- 13.20'-13.35' **Στέφανος Π. Κουφόπουλος**
*Η αρχιτεκτονική του Ιερού Ναού Αγίου
Νικολάου στο Ρότερταμ Ολλανδίας.*
- 13.35'-13.50' **Σωτήρης Βογιατζής**
*Αναζητώντας τους «μοντέρνους» ενοριακούς
ναούς της Αθήνας.*

13.50'-14.10' Συζήτηση

14.10'-15.15' Διάλειμμα

Γ' Συνεδρία

Θέμα: Σύγχρονες Οπτικές και Προτάσεις

Προεδρείο: Ιωάννης Φριλίγκος, Σπύρος Μοσχονάς

15.15'-15.30' Πέτρος Β. Δεβολής

Δύο σύγχρονοι ορθόδοξοι χριστιανικοί ναοί.

15.30'-15.45' Κυριάκος Μαυρουδής

Η εικονογραφία του θεομητορικού θαύματος της 10ης Σεπτεμβρίου 1943 στον Ορχομενό.

15.45'-16.00' Νικόλαος Μαρκοζάνης

Η εικονογράφηση του Ι.Ν. Αγίας Παρασκευής Νέας Πεντέλης Αττικής. Οι ασάλευτες Αλήθειες και η εν χρόνω απεικόνισή τους

16.00'-16.15' Ελένη Βλαχοπούλου-Καραμπίνα

Σύγχρονη Εκκλησιαστική - Μοναστηριακή Υφαντική της Κρήτης. Μια πρώτη προσέγγιση.

16.15'-16.30' Γεώργιος Οικονομίδης

Το νεοελληνικό ξυλόγλυπτο τέμπλο από τον 19^ο αιώνα έως σήμερα. Η εξέλιξή του μέσα από την μελέτη και την κατασκευαστική εμπειρία ενός σύγχρονου ξυλογλύπτη.

16.30'-16.45' Συζήτηση

16.45'-17.00' Συμπεράσματα

Λήξη του Συμποσίου

